

Restauratie- en onderhoudsplannen die tellen, een impressie

De uitvoeringsrichtlijnen bevallen ons uitstekend. Zij staan voor goede kwaliteit tegenover een goede prijs', sprak dagvoorzitter Bert van Bommel, werkzaam bij het Rijksvastgoedbedrijf, bij de opening van de informatiebijeenkomst op 21 mei jl.. Deze dag stond geheel in het teken van nieuwe richtlijnen en nieuwe financiële regelingen die bijdragen aan betere onderhouds- en restauratieplannen. ERM had hiertoe het initiatief genomen en samen met de RCE er inhoud en vorm aan gegeven. Na twee plenaire inleidingen waren er maar liefst negen parallelsessies en aansluitend twee bezichtigingen. Een volle dag en een volle zaal, want ruim 160 deelnemers waren daarvoor naar Fort Altena in Werkendam getogen.

Investeren in de ambities van Erfgoed Telt

Mark Stafleu, als eerste plenaire spreker, ging in op de ambities zoals verwoord in Erfgoed Telt. De investeringen die daarin werden afgekondigd worden langzamerhand gerealiseerd. Zij allen draaien om de liefde en zorg voor monumenten en het (h)erkennen van het belang van erfgoed voor onze samenleving. Eigenaren nemen daarin een prominente plek in, vanwege hun emotionele binding, vanwege de verhalen die zij verder kunnen brengen en vanwege de toegankelijkheid die zij het brede publiek kunnen bieden.

En bovenal, hebben eigenaren een centrale plek in de zorg voor het monument, de zorg voor goede instandhouding, betoogde Stafleu. RCE staat hen met raad en daad terzijde, voegde hij eraan toe. Met advisering, met financiële regelingen en met het verzorgen van

ontmoetingen. Maar ook noemde Stafleu in dit kader het promoten en omarmen van de richtlijnen van ERM. 'Richtlijnen die niet alleen de kwaliteit van onderhouden en restaureren borgen, maar ook de ketensamenwerking versterken. Voor zowel de rijks- als de lagere overheden vormen de uitvoeringsrichtlijnen een belangrijk element in advisering, vergunning verlenen, toezicht houden en subsidiëren.'

Maatschappelijke thema's

Hij ging daarna in op een aantal actuele maatschappelijke thema's zoals herbestemming, leegstand van kerken en de Routekaart voor de verduurzaming van ons gebouwde erfgoed. Tot slot behandelde hij kort de nieuwe subsidieregelingen.

Particuliere eigenaren van rijksmonumenten met een woonfunctie kunnen jaarlijks tussen 1 maart en 30 april een aanvraag indienen voor de instandhoudingssubsidie woonhuis-rijksmonumenten. Deze instandhoudingssubsidie vervangt de fiscale aftrek voor particuliere eigenaren van rijksmonumenten. In tegenstelling tot de fiscale regeling, is de woonhuissubsidie alléén bedoeld voor kosten van reguliere onderhoudswerkzaamheden aan monumentale onderdelen van het rijksmonument. De RCE behandelt de subsidieaanvraag en kent deze toe; 'een hele kluit voor onze dienst' verwacht Stafleu. Hiervoor is 60 miljoen euro beschikbaar. Voor twaalf van de grote iconische monumenten in Nederland, zoals onder andere Kasteel Amerongen, de rijksmonumenten in dierentuin Blijdorp, Abdij Rolduc en de Sint Jan Kathedraal in Den Bosch stelt minister Van Engelshoven € 35 miljoen beschikbaar. Stafleu verwees daarna naar zijn collega Frank Vehof die in twee parallelsessie dieper op de verschillende regelingen zou ingaan.

Richtlijnen die je verder helpen

Walter de Koning, directeur stichting ERM, nam het publiek mee in de ontwikkelingen rond de kwaliteitsborging van onderhoud en restauratie en kwam zo uit op twee nieuwe richtlijnen; de URL 2001 Bouwkundig Advies en de URL 2005 Gebouwinspecties. De ERM-richtlijnen vormen niet alleen een kennisbron, maar bieden ook praktijkgerichte houvast voor alle betrokkenen bij onderhoud en restauratie. De richtlijnen bevatten de technische afspraken, de juridische en de procedurele aspecten. Zo vormen zij al een efficiënt startpunt bij het allereerste begin, het denken aan kwaliteitsverbetering van een erfgoedobject. De richtlijnen, aldus De Koning, dienen inmiddels ook als basis voor de opleidingen die het Nationaal Erfgoed Centrum en andere instituten nu aanbieden.

Ook hij ging in op een aantal maatschappelijke ontwikkelingen en de doorwerking daarvan in de richtlijnen. De verduurzaming van monumenten allereerst, maar ook bijvoorbeeld brandveiligheid – de actualiteit van de brandende Notre Dame was

bijna te ruiken –, de opgave om asbest te verwijderen en de gevolgen van de klimaatveranderingen, waardoor bij toenemende verdroging de fundamenteën van veel monumenten gevaar gaan lopen.

De nieuwe uitvoeringsrichtlijn 2001 voor het bouwkundig advies is in de eerste plaats een regisserende richtlijn, in de woorden van De Koning. Het is een richtlijn die in het proces bij het voorbereiden van plannen onder andere de eerdergenoemde maatschappelijke

vraagstukken onderdak biedt, en diverse onderwerpen inhoudelijk uitwerkt als dat in andere richtlijnen niet was gebeurt. Een belangrijk voorbeeld hiervan is het advies voor het verduurzamen van gebouwen. De URL 2005 is als richtlijn voor het inspecteren van gebouwen een combinatie van monumentenkennis van de monumentenwacht met de NEN 2767 die door vastgoedbeheerders wordt toegepast.

Onderlinge relaties

De Koning noemde tot slot nog een aantal actuele aandachtspunten voor ERM. Zoals de Schadeatlas van TNO, TU-Delft en de RCE die in de richtlijnen zal worden verwerkt, het model-Restauratiebestek dat deze zomer een update zal kennen (samen met de update van de STABU-systematiek) en het interesseren van de jongeren voor het restauratie vak, onder andere met behulp van nieuwe technieken, zoals het 3D scannen. Hij sloot af met een vooruitblik op de veranderingen in de wet- en regelgeving, waaronder de recent door de Eerste Kamer aangenomen Wet kwaliteitsborging voor het bouwen.

Veel aandacht voor verduurzaming

In de al genoemde negen parallelsessies werd onder meer veel ingegaan op het verduurzamen van monumenten, en het vinden van de balans daarin met de cultuurhistorische waarden. Enkele quotes: 'Bij extensief gebruik en veel monumentale waarde zou accent minder op verduurzaming moeten liggen', Paul Groen (Erfgoed Advies) en Marcel Plugge (Provincie Zuid-Holland). 'Verduurzaming begint met gebruik lokale of Europese materialen', Ben Massop (Restauratiearchitectuur BBM) en Christian Hermus (Brabants Landschap). 'Draai de Trias Energetica om en begin bij vergroening energievoorziening'. 'Begin met gebouwen met hoog energieverbruik en lage monumentale waarde'. En: 'Als restauratiearchitect eerst altijd alleen focus op monumentale waarden, vanwege mijn kinderen en hun toekomst ben ik verduurzaming gaan zien als integraal onderdeel van restauraties en onderhoud', Ann-Katrin Adolph (Vereniging Hendrick de Keyser).

Silvia Naldini van de TU-D, Math Beeren van Monumentenwacht Limburg en Patrick de Jong van Monumentenwacht Gelderland gingen in op het Monument Diagnose en Conservering Systeem (MDCS), een interactief hulpmiddel bij het inventariseren en evalueren van schade aan monumentale gebouwen.

Leo Bredie en Walter de Koning bespraken de vertaalslag van het Inspectiehandboek Monumentenwacht naar de URL 2005. Het Inspectiehandboek was de standaard voor monumenten inspecties, maar is niet één-op-één verenigbaar met NEN 2767. Door de

verankering ervan in de URL 2005 is een kader ontstaan waarmee de inspectiemethodiek van NEN 2767 beter op monumenten aan kan sluiten. De URL 2005 maakt het mogelijk monumenteninspecteurs te certificeren.

Henk Lakerveld van Lakerveld Architectenbureau en Jan Egas van EBG Zeist behandelden de afwegingen die zij maakten voor de verduurzaming van de gebouwen van de Evangelische Broedergemeente in Zeist. De identiteit van de geloofsgemeenschap speelde een belangrijke rol, zo bleek. Een piëtistische inborst dwingt tot keuzes als 'de kunst tot versoberen', zowel in kleuren als materialen.

Architect Bastiaan van der Kraats van Bureau 1meter98, nam de deelnemers mee in het denken over de vernieuwing van de een van de richtlijnen, de Gemeenschappelijke Erkenningregeling voor Architecten werkzaam in de Restauratie (GEAR). Met als voorbeeld de restauratie en verduurzaming van landhuis Duinwijk in Beverwijk liet hij zien hoe deze richtlijn uit 2005 behoefte heeft aan aansluiting bij de structuur van de later ontwikkelde richtlijnen, zoals de Restauratieladder.

Als afsluiting van de informatiedag kregen de deelnemers twee rondleidingen aangeboden. De ene in de vorm van een 'demo' Gebouwinspectie door Raimond Smulders en Wilbert van Balkom van de Monumentenwacht Noord-Brabant. De ander was een preview, verzorgd door Ben Massop, van de gerestaureerde Kazerne B van Fort Altena.

De presentaties zijn [hier](#) te downloaden.